

TUJERODNE INVAZIVNE VRSTE NA LJUBLJANSKEM BARJU

Zaradi vse večje prisotnosti invazivnih tujerodnih vrst, ki smo jih pri svojem terenskem delu opazili v Krajinskem parku Ljubljansko barje, smo se odločili to problematiko predstaviti širši javnosti na strokovnem vodenju. Po parku sta nas vodila dva izmed največjih poznavalcev invazivnih tujerodnih vrst pri nas Jana Kus Veenvliet in dr. Nejc Jogan.

Severnoameriške nebine (*Aster novi-belgii* agg)

V soboto 14. septembra 2013 smo se zbrali na parkirišču pred Gostiščem Livada. Že na poti do naše prve točke, nas je pozdravil šopek pogostejših tujerodnih vrst, ki so se razraščale ob cesti. Drobno cvetna nedotika, japonski dresnik in zlata rozga. Podrobneje nam je zlato rozgo predstavil Igor Nekrep z Lutre, Inštituta za ohranjanje naravne dediščine, ki je ta dan organiziral akcijo odstranjevanja zlate rozge med izlivom Iščice v Ljublanico in avtocesto. Povedal je, da poznamo pri nas dve tujerodni vrsti zlate rozge, ki sta obe invazivni: **orjaško** (*Solidago gigantea*) in **kanadsko zlato rozgo** (*Solidago canadensis*). V Sloveniji raste tudi avtohtona vrsta zlate rozge, ki ima manj bogata socvetja in jo bomo na Ljubljanskem barju precej težje našli, ker so njena rastišča gozdni robovi. Tik poleg zlate rozge smo opazili velike sestoje prav tako tujerodne invazivne vrste **severnoameriških nebin** (*Aster novi-belgii* agg). Posebnost teh je, da v primerjavi z ostalimi tujerodnimi invazivnimi vrstami pri nas zelo pozno cvetijo. Nekaj cvetočih primerkov smo lahko opazovali kasneje, ko smo se sprehodili po osrednjem delu Ljubljanskega barja. Opazovali smo lahko drobne bele in vijolične cvetove. Na mestu odstranjevanja zlate rozge nam je naša vodnica Jana Kus Veenvliet predstavila primer živalske tujerodne invazivne vrste, **španskega lazarja** (*Arion vulgaris*). Rdeče polže brez hišic pogosto najdemo na podobnih zapuščenih mestih, kjer smo bili tudi mi. V zadnjih letih so se zelo razširili po Sloveniji in z objedanjem zelenjave povzročajo veliko škode na vrtovih. Na poti do osrednjega dela Ljubljanskega barja nam je dr. Nejc Jogan predstavil, kaj pomenijo tujerodne invazivne vrste in od kdaj jih opazamo pri nas. Gre za proces, ki nas je pričakal dokaj nepripravljeni. Danes sicer že relativno dobro poznamo tujerodne invazivne vrste, vsaj najbolj pogoste vrste kot so zlata rozga, japonski dresnik in ambrozija, precej manj pa vemo o učinkovitih ukrepih zoper te vrste. V Sloveniji je na tem področju aktivnih kar nekaj nevladnih organizacij in zavodov, ki vsak zase iščejo ustrezne ukrepe. V letih, ki prihajajo, bo potrebno to problematiko celostno urediti na državni ravni, saj bo Evropska uredba o tujerodnih invazivnih vrstah s sprejemom v Evropskem parlamentu avtomatično prešla v naš pravni red. Do takrat nas čaka kar precej dela, v

obstoječi zakonodaji pri nas tako sploh še ne obstaja definicije invazivne tujerodne vrste, Zakon o ohranjanju narave govori le o tujerodnih vrstah. Kako lahko ukrepamo, če naletimo na invazivne tujerodne vrste, pa je opredeljeno le za ambrozijo z **Odredbo o ukrepih za zatiranje škodljivih rastlin iz rodu *Ambrosia***.

Da se tujerodne invazivne vrste ne ozirajo na meje zavarovanega območja narave, smo se lahko prepričali na lastne oči, ko smo se zapeljali skozi poplavni gozd, ki predstavlja prvo varstveno območje parka. Ob Curnovcu, prvem večjem izsuševalnem kanalu izkopenem na Ljubljanskem barju, smo tako lahko opazovali »živo mejo japonskega dresnika in žlezave nedotike«, na drugi strani ceste pa zlato rozgo. Če bi se ustavili, in si поблиžje ogledali Curnovec, bi si lahko ogledali živali, ki so na prvi pogled podobne bobrom. Gre za invazivno tujerodno vrsto živali, ki s jo uvozili v Evropo iz Južne Amerike zaradi krzna. **Nutrija** (*Myocastor coypus*) je rejcem ušla in tako jo lahko danes opazujemo v večjem delu naše države in Ljubljanskega barja: na in ob Ljubljani, Bistri, Iščici, Malem grabnu, Velikem grabnu, Curnovcu... Zaradi rovov, ki jih nutrije kopljejo v rečne bregove, povzročajo veliko erozijo...

Enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*)

Črnoplodni mrkač (*Bidens frondosa*)

Pot nas je vodila dalje do Vnanjih Goric, kjer smo izstopili iz avtobusa in naše spoznavanje tujerodnih vrst na Ljubljanskem barju nadaljevali peš. Prvi del poti ob osamelcu smo si spočili oči ob domorodnih travnikih in jelševih mejicah. Ob prvih njivah pa nas je že pozdravil **črnoplodni mrkač** (*Bidens frondosa*), ki še posebno velike preglavice povzroča kravam, ki jedo silirano krmo. Semena črnoplodnega mrkača se namreč zapičijo kravam v nebo, kar jih tako moti, da nočejo več jesti in začnejo hirati. Nedaleč stran v bližnjem opuščenem kamnolomu smo lahko opazovali še japonski dresnik, zlato rozgo in enoletno suholetnico. **Japonski dresnik** (*Fallopia japonica*) smo si tokrat ogledali malo od bližje. Izredno visoka stebela in veliki listi, dajejo lažni vtis, da gre za grm. Iz katerega koli zornega kota si pogledamo to rastlino, naletimo na superlative, a žal povzroča vse večjo škodo.

Japonski dresnik lahko zraste do 3 metre visoko, korenine lahko požene do 4 metre globoko in 7 metrov v širino. Bolj ko dresnik kosimo, bolj se razrašča. Da zraste nov poganjek te rastline zadostuje že 1 centimeter stebela ali korenine. Največkrat se japonski dresnik prenaša z gradbenimi odpadki in zemljo, v kateri so delci te rastline. Tako je našel svojo pot v kamnolom tudi dresnik, ki smo ga opazovali. Poleg japonskega dresnika so nas pozdravili tudi veliki sestoji visokih cvetlic z drobnimi belimi koški. Od daleč bi morda kdo **enoletno suholetnico** (*Erigeron annuus*) zamenjal za kamilice. Da gre za očitno dve povsem različni rastlini, zadostuje, če stopimo bližje in rastlino povohamo. Med gostimi sestoji tujerodnih vrst smo naleteli tudi na nekaj primerkov **topinamburja** (*Helianthus tuberosus*), ki ga gojijo po vrtovih zaradi lepih rumenih cvetov in okusnih gomoljev. Številne rastlinske vrste smo uvozili zaradi njihove lepote in uporabnosti v različne namene: v prehrani, v čebelarstvu... Na našem potepanju po Ljubljanskem barju smo tako poleg zlate rozge naleteli še na eno invazivno tujerodno vrsto, ki je še posebno pri srcu čebelarjem: **akacijo** (*Robinia pseudoacacia*). Večinoma to drevesno vrsto najdemo v primorskih krajih in v Prekmurju, kjer jo cenijo tudi zaradi dobrega lesa za kole. Kljub temu se je to drevo že toliko razrastlo, da pomeni resno grožnjo našim domorodnim vrstam. Prav zato je na to temo potekal projekt v katerem ZRSVN preko delavnic poskuša predstaviti čebelarjem, da za pašo svojih čebel raje sadijo domorodne vrste rastlin. Da so tovrstni projekti še kako potrebni smo lahko opazili nekaj korakov naprej, ob naslednjem osamelcu, kjer je nekdo ob bližnjem travniku zasadil živo mejo iz cipres in **thunbergovega češmina** (*Berberis thunbergii*). S to vrsto imajo že velike težave na Poti spominov in tovarištva v Ljubljani, kjer se je zelo razrastel.

Thunbergov češmin (*Berberis thunbergii*)

Ambrozija (*Ambrosia artemisiifolia*).

Na drugi strani osamelca smo se ustavili ob travniku, kjer je bil pred časom nasut gradbeni material. Lastnik travnika je gradbeni material po pozivu inšpektorja odstranil, v zemlji pa so ostala semena tujerodnih invazivnih vrst: enoletne suholetnice in **ambrozije** (*Ambrosia artemisiifolia*). Kljub temu, da ambrozije nismo bili veseli, nas je potolažilo vsaj dejstvo, da imamo zato to vrsto pravno podlago, da od lastnika zahtevamo odstranitev. Še preden smo se uspeli izvit iz osamelca, smo ob poti naleteli

še na veliko rastišče **žlezave nedotike** (*Impatiens glandulifera*). Visoko stebliko z razkošnimi vijoličnimi cvetovi izdaja tudi močan vonj. Že samo ime te rastline pa nam govori o posebni vrsti plodov, ki na dotik eksplozivno razmečejo semena. Žlezavi nedotiki pa je delala družbo tudi manj znana invazivna tujerodna vrsta: **navadna barvilnica** (*Phytolacca americana*). Dr. Nejc Jogan nam je povedal, da so semena te rastline zaradi izredno močne vijolične barve uporabljali tudi za barvanje vina.

Navadna barvilnica (*Phytolacca americana*)

Večji del invazivnih tujerodnih vrst pride k nam v paketu z ostalimi tujerodnimi vrstami, ki so namenjene za kmetijstvo, vrtnarstvo... kot slepi potniki. Pri nas lahko kupimo celo semenske mešanice, v katere načrtno namešajo tudi invazivne tujerodne vrste. Le kako se lahko zgodi kaj takega, bi se morda vprašali? V Aziji in Ameriki, od koder pride k nam večji del tujerodnih invazivnih vrst, te vrste niso invazivne, zato le-teh ne prepoznajo kot grožnjo za biotsko pestrost. Na evropskih državah in posameznikih tako leži skrbnost za odgovorno ravnanje pri uvozu rastlinskih in živalskih vrst iz teh držav. Evropa se vse bolj zaveda škodljivih posledic tujerodnih vrst, kar se kaže v septembra objavljenem **predlogu uredbe Evropskega sveta in parlamenta o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst**. Veliko delo na področju osveščanja s področja tujerodnih invazivnih vrst pri nas opravljata **Zavod Symbiosis in Botanično društvo Slovenije v okviru projektov Thuja - in Thuja 2** že vse tja od leta 2008: bogato informativno gradivo, dva organizirana simpozija na temo tujerodnih vrst, številne delavnice in akcije. Kdor si želi o tematiki tujerodnih vrst izvedeti še kaj več, bo največ odgovorov našel na njihovi spletni strani: <http://www.tujerodne-vrste.info>.

Gosti sestoji žlezave nedotike (*Impatiens glandulifera*)